

Právní úprava EIA procedury v České republice

Ve sféře legislativní byla povinnost posuzování vlivů na životní prostředí zakotvena poprvé v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který byl schválen Federálním shromážděním 5. 12. 1991. V § 17 odst. 2 a 3 a v §§ 20-23 stanoví, že určité činnosti podléhají před vydáním rozhodnutí podle zvláštních předpisů (např. stavebního zákona) posouzení z hlediska jejich možných vlivů na životní prostředí. Jde o využívání území nebo přírodních zdrojů, projektování, provádění nebo odstraňování staveb, zavádění technologií, výrobků a látek do výroby, oběhu či spotřeby, nebo jejich dovoz, přípravu rozvojových koncepcí a programů a návrhů právních předpisů.

Dne 15. 4. 1992 schválila Česká národní rada zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). Tento zákon upravuje podrobnosti posuzování, ve svých přílohách rozšiřuje a konkretizuje seznam činností podléhajících posuzování a zpřísňuje požadavky na obsah dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí. Zákon má celkem šest částí: 1. Předmět úpravy, 2. Posuzování staveb, činností a technologií, 3. Posuzování koncepcí, 4. Posuzování výrobků, 5. Příslušné orgány a 6. Společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

1. Předmět úpravy

Zákon vymezuje okruhy aktivit, u kterých lze nejčastěji předpokládat jejich zvlášť nepříznivé vlivy na životní prostředí, a proto se budou posuzovat:

- připravované stavby, jejich změny a změny v užívání, včetně technologií, které jsou součástí staveb,
- jiné zásahy či opatření v území, které představují závažný zásah do životního prostředí,
- technologie, které nejsou součástí staveb (t. j. technologie umístěné volně v terénu mimo rámec stavby),
- rozvojové koncepce a programy (např. koncepce energetická, dopravní, zemědělská apod.),
- tuzemské a dovážené výrobky, kromě potravin.

Zákon se vztahuje nejen na novostavby, ale i na změny (přístavby, nástavby a stavební úpravy) stávajících staveb a změny v jejich užívání, jimiž by došlo nebo mohlo dojít k závažnému zhoršení vlivů na životní prostředí. Závažnost zhoršení vlivů na životní prostředí posoudí v jednotlivých případech orgán příslušný k posuzování podle tohoto zákona.

2. Posuzování staveb, činností a technologií

Posuzování těchto aktivit je možno rozdělit na „povinné“, kde povinnost plyne přímo ze zákona, a na „nepovinné“, kdy výběr provádí příslušný orgán státní správy. Povinně jsou posuzovány všechny stavby, činnosti a technologie uvedené v příloze č. 1 a 2. Ostatní tzv. nepovinně posuzované stavby, činnosti a technologie podléhají posuzování při současném splnění těchto podmínek:

- stavby, činnosti a technologie jsou uvedené v příloze č. 1 nebo 2, ale nedosahují zde stanovené limitní hodnoty,
- nutnost posuzování stanoví příslušný orgán státní správy, t. j. okresní úřad, buď z vlastního podnětu, nebo z podnětu stavebního úřadu, u něhož byl podán návrh na zahájení územního řízení o umístění stavby, resp. využití území, nebo z podnětu obce, na jejímž území, nebo v jejímž sousedství se má stavba provádět, nebo z podnětu jiného orgánu státní správy,
- stavba, činnost nebo technologie má být prováděna na území chráněném podle zvláštních předpisů.
Územím chráněným podle zvláštních předpisů se zde rozumí území chráněné z hlediska požadavků na ochranu životního prostředí (zvláště chráněná území podle zákona o ochraně přírody a krajiny, hygienická ochranná pásma, chráněné oblasti přirozené akumulace vod a oblasti vyžadující zvláštní ochranu ovzduší podle vyhl. č. 41/1992 Sb.), nikoliv různá ochranná pásma technických zařízení, jako jsou např. ochranná pásma drah, silnic, telekomunikačních zařízení apod.

Rozsah a základní obecná kritéria posuzování jsou stanovena tak, aby vedla k co možná nejkompaktnějšímu posouzení konkrétní stavby, činnosti nebo technologie (dále pro zjednodušení uvádíme řstavbař).

Posuzování zahrnuje zejména:

- zjištění, popis a hodnocení předpokládaných přímých i nepřímých vlivů na jednotlivé složky životního prostředí,
- porovnání navržených variant řešení,
- návrh opatření k vyloučení nebo snížení předpokládaných nepříznivých vlivů.

U staveb nelze negativní vlivy zcela vyloučit, ale je možné vybrat takovou variantu řešení, která nabízí co možná nejmenší negativní vlivy na životní prostředí.

Posuzování se z hlediska času nedělá jen pro období přípravy, provádění a užívání stavby, ale i pro dobu jejího odstraňování, popřípadě i po jejím odstranění (např. u staveb, jejichž součástí je jaderné zařízení).

Průběh posuzování je rozdělen do několika fází:

- oznámení úmyslu realizovat stavbu,
- zpracování a předložení dokumentace o hodnocení,
- zveřejnění dokumentace o hodnocení,
- zpracování posudku,
- veřejné projednání posudku,
- vydání konečného stanoviska.

Každý, kdo chce realizovat stavbu uvedenou v příloze č. 1 nebo 2 zákona, je povinen tuto skutečnost spolu se stanovenými základními údaji oznámit příslušnému orgánu státní správy, což je u staveb uvedených v příloze č. 1 Ministerstvo životního prostředí ČR a u staveb uvedených v příloze č. 2 okresní úřad. K oznámení připojuje dokumentaci o hodnocení vlivu stavby na životní prostředí v příslušném počtu vyhotovení. Obsah a rozsah dokumentace stanovuje příloha č. 3 zákona. Dokumentace by se podle této přílohy měla členit do tří základních částí:

- základní údaje,
- údaje o přímých vlivech na životní prostředí,
- komplexní popis a zhodnocení vlivů na životní prostředí.

Třetí část je nejrozsáhlejší a také nejdůležitější. Obsahuje popis všech navrhovaných variant (např. rozdílná technologická řešení, umístění stavby, způsob provádění výstavby, kompenzační opatření), popis dotčeného životního prostředí, zabývá se i posouzením podstatných ekologických, sociálních a ekonomických dopadů.

Vzhledem k tomu, že dokumentace slouží jako podklad pro další rozhodovací proces, měla by být analytickým a logicky uspořádaným dokumentem napsaným jasně a srozumitelně a obsahovat pouze informace nutné a potřebné pro následné rozhodnutí. Požadavek na zpracování kvalitní dokumentace může být podepřen již skutečností, že zpracovávat dokumentaci mohou pouze osoby s osvědčením odborné způsobilosti, které vydává ministerstvo životního prostředí.

Osvědčení získá fyzická osoba, pokud splní požadavek vysokoškolského vzdělání a šestileté praxe v oboru a úspěšně vykoná zkoušku odborné způsobilosti před komisí jmenovanou ministrem životního prostředí ČR. Podrobněji

upravuje podmínky odborné způsobilosti, způsob jejího ověřování, udělování osvědčení, jeho zánik a odnímání, znalosti požadované u zkoušky a zkušební řád vyhláška MŽP ČR č. 499/1992 Sb., o odborné způsobilosti pro posuzování vlivů na životní prostředí a o způsobu a průběhu veřejného projednání posudku.

Zpracovanou dokumentaci předkládá stavebník příslušnému orgánu, který ji zašle dotčeným orgánům státní správy a příslušným obcím na jejichž území má být stavba prováděna, nebo jejichž území podle dokumentace stavba zasáhne. Obec ve stanovené pětidenní lhůtě vhodným způsobem zveřejní, v jakém období a na jakém místě bude možno do dokumentace nahlédnout, činit si výpisy, pořizovat kopie. Lhůta pro veřejné vystavení dokumentace musí být nejméně třicetidenní. Obec, jako orgán samosprávy, je také oprávněna uplatnit své stanovisko k dokumentaci a společně s připomínkami veřejnosti je zaslat příslušnému orgánu po uplynutí lhůty stanovené pro zveřejnění dokumentace. Dotčené orgány státní správy mají pro své vyjádření lhůtu padesáti dnů.

Veřejnosti se v této fázi posuzování rozumí každý, kdo projeví zájem se k navrhovanému záměru nějakým způsobem vyjádřit. Toto ovšem nebrání tomu, aby se připomínkováni dokumentace zúčastnila také občanská iniciativa, tj. již určitá „kvalifikovaná“ skupina občanů, která splňuje podmínky dané zákonem (500 osob, podpisová listina, zmocněnec apod.)

Dokumentace a vyjádření veřejnosti, obcí a dotčených orgánů státní správy je podkladem pro zpracování posudku. To zajišťuje příslušný orgán, ovšem na náklady stavebníka. Je to jakási forma „oponentního“ posudku ke zpracované dokumentaci. Při posuzování dokumentace se klade důraz na:

- úplnost dokumentace,
- návrh technického řešení,
- připomínky veřejnosti, obcí a dotčených orgánů státní správy,
- objektivnost výběru a vhodnost navrhované lokality,
- opatření pro vyloučení nebo snížení negativních vlivů stavby.

Posudek musí vždy obsahovat návrh konečného stanoviska příslušného orgánu. Obdobně jako dokumentaci, i posudek může zpracovat pouze osoba s osvědčením odborné způsobilosti.

Ke zpracovanému posudku svolá příslušný orgán veřejné projednání a oznámí dobu a místo jeho konání. Veřejného projednání by se měli vždy účastnit: stavebník, zpracovatel dokumentace, posudku, zástupci obcí, dotčených orgánů státní správy, příslušného orgánu, občanských iniciativ, popř. občanských sdružení. Přizvání mohou být samozřejmě další osoby, zejména různí znalci. Veřejné projednání řídí osoba pověřená příslušným orgánem, která je na základě svých znalostí schopna veřejné projednání dovést ke zdárnému konci, protože toto projednávání je skutečně nejproblematictější fází celého procesu posuzování. Výsledkem veřejného projednání posudku je protokol, který vyhotovuje osoba, kte-

rá byla pověřena řízením projednání, ve lhůtě deseti dnů od jeho ukončení.

Závěrem procesu posuzování je stanovisko, které vydává příslušný orgán. Toto stanovisko není správním rozhodnutím, je proto konečné a není možné se proti němu odvolat. Jeho důležitost je dána tím, že bez něj nemůže být vydáno povolující rozhodnutí podle zvláštních předpisů, t. j. územní rozhodnutí, popř. stavební povolení. Tato skutečnost je podpořena i ustanovením § 126 odst. 4 stavebního zákona. Obsah stanoviska uvádí příloha č. 4 zákona.

3. Posuzování koncepcí

Zákon taxativně určuje druhy koncepcí, které podléhají posouzení. Nejedná se o koncepcce zpracovávané na místních úrovních, ale pouze o ty, které schvaluje ústřední or-

gán státní správy (vláda, ministerstva). Zpracovatel koncepce je povinen zpracovat také posouzení její vlivů na životní prostředí a zveřejnit ji. Orgán, který bude koncepci schvalovat, je povinen přihlédnout ke stanovisku MŽP ČR k této koncepci.

4. Posuzování výrobků

Tato část upravuje posuzování výrobků, jejichž uvedení do oběhu by mohlo znamenat závažné negativní účinky na životní prostředí. MŽP stanoví na základě výběru tyto výrobky, povede a bude zveřejňovat jejich seznam. Bez kladného posouzení (certifikátu) nesmějí být tyto výrobky uváděny do oběhu. Při nesplnění této povinnosti je Česká inspekce oprávněna uložit pokutu.

J. Světlík (ČR): 1 ECU? ECO, 1993. Čestné uznanie z výstavy Ekoplagát 93.

